

проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін». Харків, 2014. С. 25-32.

5. Мороз П. Історична предметна компетентність учнів старшої школи: визначення та складники. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719398/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%20%D0%9F..pdf>.

6. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. К., 2004. С. 66–72.

7. Пометун О. І. Предметна компетентність учнів у процесі навчання історії. *Практичний довідник учителя історії*. 2015. № 2. С. 56-58.

8. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 208 с.

9. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

10. Третьякова О. В. Картографічні вміння як складник просторової компетентності. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал*. 2018. №1(6). С. 3-5.

11. Шолойко Т. Формування хронологічної компетентності учнів на уроках під час вивчення історії України. *Наукові записки БДПУ: Педагогічні науки*. 2020. Вип.1. С. 185-193.

Мейта С. П.

учитель правознавства

Обарівський ліцей Городоцької сільської ради

Рівненський район Рівненської області

с. Обарів

ПОНЯТТЯ ТА СПОСОБИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Сьогодні питання, пов'язані з оформленням спадщини та її прийняттям, стають все більш актуальними для громадян. Міністерство юстиції отримує численні запитання від громадян, які

прагнуть розібратися у процесі реалізації своїх спадкових прав. Важливість обізнаності у цій сфері важко переоцінити, адже для правильного та законного прийняття спадщини необхідно знати і дотримуватись вимог чинного законодавства.

Перш за все, варто підкреслити, що загальні засади спадкового права викладені в Цивільному кодексі України [6], а також детальніше регулюються Законом України «Про нотаріат» та Інструкцією про порядок вчинення нотаріальних дій в Україні, що була затверджена Міністерством юстиції [3].

Важливо розуміти, що рішення про прийняття спадщини є виключно особистим вибором спадкоємця, будь він визначений заповітом чи за законом. При цьому, прийняття спадщини не може бути частковим або умовним: вибравши прийняти будь-яку частину спадкового майна, спадкоємець автоматично приймає її повністю.

Якщо ж спадкоємець бажає відмовитися від спадщини, він може зробити це або повністю, або на користь інших осіб. Важливо, що відмова від спадщини за заповітом не позбавляє спадкоємця права на спадкування за законом.

Місце проживання спадкоємця має значення при визначенні порядку прийняття спадщини. Так, особи, що проживали зі спадкодавцем на момент відкриття спадщини, вважаються такими, що прийняли спадщину, якщо вони не висловили свою відмову протягом встановленого законом терміну. В іншому випадку, якщо спадкоємець не проживав зі спадкодавцем постійно, але бажає прийняти спадщину, необхідно подати заяву про її прийняття в нотаріальну контору [2]. Спадкоємець, який жив разом зі спадкодавцем на момент відкриття спадщини, також має право подати заяву про прийняття спадщини в нотаріальну контору.

Для офіційного прийняття або відмови від спадщини, заява має бути подана спадкоємцем особисто в нотаріальну контору за останнім місцем проживання спадкодавця [2]. Стандартний термін для прийняття спадщини становить шість місяців від дня відкриття спадщини, який настає від дня смерті спадкодавця або від дня офіційного оголошення його померлим [5].

Якщо право особи на спадкування зумовлене відмовою інших спадкоємців від спадщини або їх неприйняттям її, то для такої особи встановлений тримісячний термін для прийняття спадщини, починаючи з моменту відмови або неприйняття іншими

спадкоємцями. Якщо до кінця шестимісячного періоду залишилося менше трьох місяців, цей строк продовжується до трьох місяців.

Зазвичай, якщо спадкоємець не подає заяву про прийняття спадщини протягом шести місяців, вважається, що він відмовився від неї. Проте існують винятки, коли можливе продовження терміну прийняття спадщини. Особи, які заявляють про бажання прийняти спадщину після закінчення встановленого терміну, можуть це зробити, отримавши письмову згоду від усіх спадкоємців, що вже прийняли спадщину [5]. У ситуаціях, коли спадкоємець з поважних причин не міг прийняти спадщину в строк, передбачений законом, можливе звернення до суду за встановленням додаткового терміну для її прийняття.

Що стосується малолітніх, неповнолітніх, осіб без дієздатності та осіб з обмеженою дієздатністю, то вони вважаються прийнявчими спадщину, якщо не було здійснено відмови від неї у встановленому порядку.

Важливо, що зазначені особи можуть відмовитися від спадщини лише за певних умов. Особа з обмеженою дієздатністю може здійснити відмову за згодою свого піклувальника та органу опіки і піклування, неповнолітні у віці від 14 до 18 років – за згодою батьків (усиновителів), піклувальника і органу опіки та піклування. Відмова від спадщини, що належить малолітнім чи недієздатним особам, здійснюється лише з дозволу органу опіки та піклування батьками (усиновителями) або опікуном [5].

Батьки, усиновлювачі або опікуни подають заяву про прийняття спадщини від імені дитини, яка є малолітньою або не має дієздатності. Особи, що досягли 14 років, можуть самостійно подавати таку заяву без потреби у згоді батьків чи опікуна.

Спадщина передається спадкоємцю з моменту її відкриття, незалежно від часу фактичного прийняття. При обговоренні правил реєстрації прав на спадкову нерухомість варто зазначити, що спадкоємець, до частки якого входить нерухоме майно, мусить звернутися до нотаріуса для отримання свідоцтва про право на спадщину. Для підтвердження прав на спадщину видається свідоцтво про право на спадщину через шість місяців після відкриття спадщини [2]. У випадку, коли спадщину приймає кілька осіб, кожен спадкоємець отримує окреме свідоцтво, де вказуються імена інших спадкоємців та їх частки.

Для нерухомості, яка потребує реєстрації, необхідно надати витяг з Реєстру прав власності. У районах, де інвентаризація майна не проводилася, потрібна довідка від місцевої влади, що вказує на власника майна та його характеристики. Існують випадки, коли особа, яка була фактичним власником майна при житті, не мала на руках офіційних документів, що підтверджують це право. У таких ситуаціях, якщо власник помер, а правовстановлюючі документи відсутні, встановлення факту власності на нерухомість та її передачі спадкоємцям вимагає рішення суду [5].

Також, процес оформлення спадщини передбачає певні фінансові витрати. До них відносяться державне мито за нотаріальне підтвердження прав на спадщину, витрати на отримання витягів з реєстру прав на нерухомість, плата за інвентаризацію та оформлення прав власності на нерухомість, а також за її державну реєстрацію.

Усиновлення прирівнює усиновлену особу та її нащадків до родичів за кров'ю усиновлювача і його родини для цілей спадкування. У разі смерті баби чи діда усиновленої особи, вона може спадкувати за правом представлення, а у випадку смерті брата чи сестри – як спадкоємець другого рангу. Подібно, якщо усиновлена особа померла, її баба, дід, брати та сестри за кров'ю спадкують за загальними правилами, як спадкоємці другого рангу.

28 лютого 2022 року Урядом України було ухвалено Постанову № 164 «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [1]. У третьому пункті цієї Постанови зазначено, що період для прийняття або відмови від спадщини призупиняється на період дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. Ця норма вступила в дію з моменту опублікування Постанови, але згодом, 6 березня 2022 року, вона була уточнена, встановлюючи зупинення перебігу терміну на час воєнного стану. Конкретизація зазначеної норми була викладена у повному вигляді 24 червня 2022 року [5].

Важливе значення має те, що пункт 3 зазначеної постанови у редакції від 6 березня 2022 року почав діяти з цієї дати, тобто стосується спадщини, що відкрилася після 6 березня 2022 року. До цієї дати застосовуються звичайні терміни прийняття спадщини, встановлені Цивільним кодексом України [6]. Остання версія пункту 3 Постанови, що вступила в силу 29 червня 2022 року, визначає, що перебіг терміну для прийняття спадщини зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. Це означає, що

додатковий чотиримісячний термін обчислюється з 29 червня 2022 року, що викликає питання щодо застосування цієї норми.

Існує необхідність в законодавчому роз'ясненні щодо обчислення термінів прийняття спадщини, особливо для спадщини, що відкрилася між 6 березня та 28 червня 2022 року, з огляду на положення ст. 58 Конституції України про зворотну силу законодавства [4]. Така ситуація вказує на необхідність вирішення питання на рівні законодавства, щоб усунути правову невизначеність та забезпечити чіткість у застосуванні норм, пов'язаних із прийняттям спадщини в умовах воєнного стану.

Отже, сучасне українське законодавство про спадкування в цілому забезпечує ефективне та справедливе здійснення спадкових прав. Проте існують певні аспекти, що потребують додаткового удосконалення та уваги, зокрема, у сфері захисту прав спадкоємців та оптимізації процедур прийняття та відмови від спадщини.

Література:

1. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>
2. Загальні засади прийняття та оформлення спадщини URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9266
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t342500?an=0&ed=2024_01_30
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №. 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкування в судовій практиці. К.: Алерта, 2017. 260 с.
6. Цивільний кодекс України. Кодекс цивільний від 16.01.2003 № 435-IV URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t030435?ed=2010_11_04